

**Deklaracija za pravoto i obvskata na poedinci, grupi i
op{testveni organi
da gi unapreduvaat i {titat
univerzalno priznatite ~ovekovi prava i temelni slobodi**

Generalното sobranie,

Reafirmiraj}i ja va`nosta na po~ituvaweto na celite i principite na Povelbata na Obedinetite nacii za unapreduvawe i za{tita na site ~ovekovi prava i temelni slobodi za site lica vo site zemji na svetot,

Reafirmiraj}i ja isto taka va`nosta na Univerzalnata deklaracija za ~ovekovi prava² i Me|unarodnite paktovi za ~ovekovi prava³ kako temelni elementi na me|unarodnite naponi za unapreduvawe na univerzalnoto po~ituvawe i primena na ~ovekovite prava i temelni slobodi i va`nosta na drugi instrumenti za ~ovekovi prava usvoeni vo ramkite na sistemot na Obedinati nacii, kako i na onie na regionalno nivo,

Naglasuvj}i deka site ~lenovi na me|unarodnata zaednica treba da ja ispolnat, zaedno ili poedine~no, svojata obvraska za unapreduvawe i pottiknuvawe na po~ituvaweto na ~ovekovite prava i temelni slobodi na site bez kakva i da bilo razlika, vclu~uvaj}i gi razlikite vrz osnova na rasa, boja, pol, jazik, vera, politi~ko ili drugo ubeduvawe, nacionalno ili socijalno poteklo, sopstvenost, ra|awe ili drug status, i reafirmiraj}i ja osobenata va`nost na ostvaruvawe na me|unarodna sorabotka za ispolnuvawe na ovaa obvraska spored Povelbata,

Priznavaj}i ja va`nata uloga na me|unarodnata sorabotka i neprocenlivata rabota na poedincite, grupite i zdru`enijata vo pridones na efikasnoto eliminirawe na site kr{ewa na ~ovekovite prava i temelni slobodi na narodi i poedinci, vclu~uvaj}i i vo vrska so masovni, flagrantni ili sistematski kr{ewa kako tie {to proizleguvaat od aparthejd, site formi na rasna diskriminacija, kolonijalizam, stranska dominacija ili okupacija, agresija ili zakani za dr`avniot suverenitet, nacionalnoto edinstvo ili teritorijalniot integritet i od odbivaweto da se priznae pravoto na narodite na samoopredeluvawe i pravoto na site narodi da imaat celosen suverenitet vrz svoeto bogatstvo i prirodni resursi,

A/RES/53/144

Strana 3

Priznavaj}i ja vrskata pome|u me|unarodniot mir i bezbednost i u`ivaweto na ~ovekovite prava i temelni slobodi, i svesno deka otsustvoto na me|unaroden mir i bezbednost ne opravduva nepo~ituvawe,

Povtoruvaj}i deka site ~ovekovi prava i temelni slobodi se univerzalni, nedelivi, me|uzavisni i me|usebno povrzani i deka treba da bidat unapreduvani i primenuvani na pravi~en i ednakov na~in, bez predrasudi vo primenata na sekoe od tie prava i slobodi,

Naglasuvaj}i deka primarnata odgovornost i dol`nost za unapreduvawe i za{tita na ~ovekovite prava i temelni slobodi le`i vrz Dr`avata,

³ Rezolucija 2200 A (XXI), aneks.

Priznavajji go pravoto i odgovornosta na poedincite, grupite i zdru`enijata da go unapreduvaat po~itivaweto na i da go neguvaat znaeweto za ~ovekovite prava i temelni slobodi na nacionalno i me|unarodno nivo,

Deklarira:

^len 1

Sekoj ima pravo, poedine~no i zaedno so drugi, da gi unapreduva i da se bori za za{titata i ostvaruvaweto na ~ovekovite prava i temelni slobodi na nacionalno i me|unarodno nivo.

^len 2

1. Sekoja Dr`ava ima primarna odgovornost i dol`nost da gi {titi, unapreduva i primenuva site ~ovekovi prava i temelni slobodi, me|u drugoto, so usvojuvawe na merki potrebni da se sozdadat site potrebni uslovi na socijalno, ekonomsko, politi~ko i na drugi poliwa, kako i na pravni garancii potrebni da se obezbedi site lica pod nejzina jurisdikcija, poedine~no i zaedno so drugi, da mo`at da gi u`ivaat tie prava i slobodi vo praksa.

2. Sekoja Dr`ava }e donese zakonodavni, administrativni i drugi merki {to se potrebni za da se obezbedi pravata i slobodite navedeni vo ovaa Deklaracija da bidat efektivno garantirani.

^len 3

Doma{noto pravo usoglaseno so Povelbata na Obedinetite nacii i drugi me|unarodni obvrski na Dr`avata na poletu na ~ovekovite prava i temelni slobodi e pravnata ramka vo koja ~ovekovite prava i temelni slobodi treba da se primenuvaat i u`ivaat i vo koja site aktivnosti navedeni vo ovaa Deklaracija za unapreduvawe, za{tita i efektivno ostvaruvawe na tie prava i slobodi treba da se sproveduvaat.

^len 4

Ni edna odredba vo ovaa Deklaracija nema da se tolkuva na {teta ili vo sprotivnost na celite i principite na Povelbata na Obedinetite naciini ili kako ograni~uvawe ili otpovikuvawe na odredbite na Univerzalnata deklaracija za ~ovekovi prava,² Paktovite za ~ovekovi prava³ i drugi me|unarodni instrumenti i obvrski primenlivi na ova pole.

/...

A/RES/53/144

Strana 4

^len 5

Za celta na unapreduvawe i za{tita na ~ovekovite prava i temelni slobodi, sekoj ima pravo, poedine~no i zaedno so drugi, na nacionalno ili me|unarodno nivo:

- a) Da se sostanuva ili zdru`uva mirno;
- b) Da formira, da se pridru`i ili u~estvuva vo nevladini organizacii, zdru`enija ili grupi;
- v) Da komunicira so nevladini ili me|unarodni organizacii.

^len 6

Cekoj ima pravo, poedine~no i zaedno so drugi:

a) Da znae, bara, dobie i ima informacii za site ~ovekovi prava i temelni slobodi, vkladitelno i da ima pristap do informacii za toa kako tie prava i slobodi se primeneti vo doma{nite zakonodavni, pravosudni ili administrativni sistemi;

b) Kako {to e odredeno so me|unarnodnite instrumenti za ~ovekovi prava i ostanatite me|unarnodni instrumenti {to se vo primena, slobodno da objavuva, spodeluva ili {iri na drugi mislewa, informacii i znaewe za site ~ovekovi prava i temelni slobodi;

v) Da prou~uva, diskutira, formira i ima mislewa za primenata, i vo Zakonot i vo praksa, na site ~ovekovi prava i temelni slobodi i, na ovie i drugi soodvetni na~ini, da go naso~uva javnoto vnimanie kon tie pra{awa.

^len 7

Cekoj ima pravo, poedine~no i zaedno so drugi, da razviva i rasprava okolu novi idei i principii na ~ovekovite prava i da se zastapuva za nivno prifa}awe.

^len 8

1. Cekoj ima pravo, poedine~no i zaedno so drugi, da ima efikasen pristap, vrz osnova na ne-diskriminacija, do u~estvo vo upravuvaweto so negovata ili nejzinata zemja i vo vodeweto javni raboti.

2. Ova go vkladuva, me|u drugoto, pravoto, poedine~no i zaedno so drugi, do vladinite tela i agencii i organizacii zadol`eni za javni raboti da se vlo`uvaat kritiki i predlozi za podobruvawe na nivnoto funkcionirawe i da se uka`uva na koj bilo aspekt od nivnata rabota {to mo`e da go popre~i ili onevozmo`i unapreduvaweto, za{titata i ostvaruvaweto na ~ovekovite prava i temelni slobodi.

^len 9

1. Pri koristeweto na ~ovekovite prava i temelni slobodi, vkladuvaj}i gi unapreduvaweto i za{titata na ~ovekovite prava kako {to se naveduva vo ovaa Deklaracija, sekoj ima pravo, poedine~no i zaedno so drugi, da koristi efikasni pravni lekovi i da bide za{titen vo slu~aj na povreda na tie prava.

/...

A/RES/53/144

Strana 5

2. Za taa cel, sekoj ~ii prava ili slobodi se naveduva deka se prekr{eni ima pravo, li~no ili preku zakonski ovlasten pretstavnik, da se `ali i `albata neodlo`no da mu bide razgledana na javen pretres pred nezavisna, nepristrasna i nadle`na sudska ili druga vlast vostanovena so Zakon i da dobie od takvata vlast odluka, soglasno so Zakon, so koja se odreduva od{teta, vkladitelno i nadomest ako e predviden, koga imalo povreda na pravata ili slobodite na toa lice, kako i da se izvr{i odlukata i nadomesta, se bez nepotrebno odlagawe.

3. Za taa ista cel, sekoj ima pravo, poedine~no i zaedno so drugi, me|u drugoto:

a) da se `ali na politikata ili dejstvijata na poedine~ni slu`benici ili vladini tela vo vrska so kr{ewa na ~ovekovite prava i temelni slobodi, preku `albeno barawe ili na drug soodveten na~in, do nadle`ni doma{ni pravosudni, administrativni ili zakonodavni vlasti ili do drugi nadle`ni vlasti nazna~eni so pravniot sistem na Dr`avata, koi treba da odlu~at po `albata bez nepotrebno odlagawe;

b) da prisustvuva na javni pretresi, postapki i sudewa za da oformi mislewe za nivnata soglasnost so doma{nite zakoni i primenlivite me|unarodni obvrski i zalo`bi;

v) da ponudi i obezbedi profesionalno kvalifikuvana pravna pomo{ ili druga soodvetna pomo{ ili sovet pri odbranata na ~ovekovite prava i temelni slobodi.

4. Za taa ista cel, a vo soglasnost so primenlivite me|unarodni instrumenti i proceduri, sekoj ima pravo, poedine~no i zaedno so drugi, na nepre~en pristap do i komunikacija so me|unarodnite tela so op{ta ili specijalna nadle`nost da primaat i razgleduvaat komunikacii po pra{awa na ~ovekovite prava i temelni slobodi.

5. Dr`avata }e sprovede brza i nepristrasna istraga ili }e se pogri`i da se izvede raspit sekoga{ koga postoi razumna osnova da se veruva deka povreda na ~ovekovite prava i temelni slobodi se ima slu~eno na koja i da bilo teritorija pod nejzina jurisdikcija.

^len 10

Nikoj nema da u~estvuva, preku ~inewe ili ne~inewe koga treba, vo kr{ewa na ~ovekovite prava i temelni slobodi i nikoj nema da bide podlo`en na kaznuvawe ili nepovolno dejstvo od koj bilo vid ako odbie taka da postapi.

^len 11

Sekoj ima pravo, poedine~no i zaedno so drugi, na zakonsko vr{ewe na svoeto zanimawe ili profesija. Sekoj koj, kako rezultat na negovata ili nejzinata profesija, mo`e da vlijae na ~ovekovoto dostoinstvo, ~ovekovite prava i temelni slobodi na drugite, }e gi po~ituva tie prava i slobodi i }e gi sledi soodvetnite doma{ni i me|unarodni standardi na strukovo i profesionalno odnesuvawe ili etika.

^len 12

1. Sekoj ima pravo, poedine~no i zaedno so drugi, da u~estvuva vo mirni aktivnosti protiv kr{ewa na ~ovekovite prava i temelni slobodi.

/...

A/RES/53/144

Strana 6

2. Dr`avata }e gi prezeme site potrebni merki da obezbedi za{tita od strana na nadle`nite vlasti na sekoj, poedine~no i zaedno so drugi, od kakvo bilo nasilstvo, zakani, odmazda, *de facto* ili *de jure*

nepovolna diskriminacija, pritisok ili kakvo bilo drugo samovolno dejstvie kako posledica na negovoto ili nejzinoto legitimno koristewe na pravata navedeni vo ova Deklaracija.

3. Vo vrska so ova, sekoj ima pravo, poedine~no i zaedno so drugi, da bide za{titen efikasno so doma{en Zakon koga reagira protiv ili se sprotivstavuva, preku mirni sredstva, na aktivnosti i akti, vklucitelno i na onie na ne~inewe, {to im se pripisuvaat na Dr`avite, a koi rezultiraat so kr{ewa na ~ovekovite prava i temelni slobodi, kako i na akti na nasilstvo storeni od strana na grupi ili poedinci {to vlijaat vrz u`ivaweto na ~ovekovite prava i temelni slobodi.

^len 13

Sekoj ima pravo, poedine~no i zaedno so drugi, da bara, prima i koristi sredstva so izri~na namena za unapreduvawe i za{tita na ~ovekovite prava i temelni slobodi preku mirni sredstva, vo soglasnost so ^len 3 na ova Deklaracija.

^len 14

1. Dr`avata ima odgovornost da prezema zakonodavni, pravosudni, administrativni i drugi soodvetni merki za da go unapredi razbiraweto na site lica pod nejzina jurisdikcija za nivnite gra|anski, politiki, ekonomski, socijalni i kulturni prava.

2. Takvite merki }e vkluciat, me|u drugoto:

a) Izdavawe i {iroka dostapnost na doma{ni zakoni i propisi i na soodvetni temelni me|unarodni instrumenti za ~ovekovite prava;

b) Celosen i ednakov pristap do me|unarodnite dokumenti od oblata na ~ovekovite prava, i do periodi~nite izve{tai na Dr`avata do telata vospostaveni so me|unarodnite spogodbi za ~ovekovi prava ~ija{to ~lenka e, kako i do zbirnite zapisi od raspravite i oficijalnite izve{tai na ovie tela.

3. Dr`avata }e go obezbedi i podr`i, kade{to ima potreba, sozdavaweto i razvojot na dopolnitelni nezavisni doma{ni institucii za unapreduvawe i za{tita na ~ovekovite prava i temelni slobodi na celata teritorija pod nejzina jurisdikcija, bilo da se toa ombudsmani, komisii za ~ovekovi prava ili koj bilo drug oblik na doma{na institucija.

^len 15

Dr`avata ima odgovornost da go unapreduva i pomogne u~eweto za ~ovekovite prava i temelni slobodi na site nivoa na obrazovanie i da osigura site odgovorni za obuka na pravnici, slu`benici koi go sproveduvaat Zakonot, personalot na vooru`enite sili i javni slu`benici, da vkluciat soodvetni elementi za u~ewe na ~ovekovite prava vo nivnite obrazovni programi.

/...

^len 16

Poedincite, nevladinite organizacii i soodvetnite institucii imaat va`na uloga vo pridonesot javnosta da se zapoznae poveje so pra{awata vo vrska so site ~ovekovi prava i temelni slobodi preku aktivnosti kako {to e obrazovaniето, obukata i istra`uvaweto vo ovie oblasti za da go zajaknat ponatamo{no, me|u drugoto, razbiraweto, tolerancijata, mirot i prijatelskite odnosi me|u narodite i me|u site rasni i verski grupi, zemaj}i go vo predvid razli~noto poteklo na op{testvata i zaednicite vo koi tie gi sproveduvaat svoite aktivnosti.

^len 17

Vo koristeweto na pravata i slobodite navedeni vo ovaa Deklaracija, sekoj, postapuvaj}i poedine~no i vo zdru`enie so drugi, }e podle`i samo na takvi ograni~uvawa {to se vo soglasnost so primenlivite me|unarodni obvrski i se opredeleni so zakon so edinstvena cel da se obezbedi dol`noto priznavawe i po~ituvawe na pravata i slobodite na drugite i za da se zadovolat opravdanite barawa vo vrska so moralot, javniot red i op{tata blagosostojba vo edno demokratsko op{testvo.

^len 18

1. Sekoj ima obvrski kon i vo zaednicata, vo koja samo e mo`en sloboden i celosen razvoj na negovata ili nejzinata li~nost.

2. Poedinci, grupi, institucii i nevladini organizacii imaat va`na uloga i odgovornost vo za~uvuvaweto na demokratijata, unapreduvaweto na ~ovekovite prava i temelni slobodi i vo pridonesot za unapreduvawe i razvoj na demokratski op{testva, institucii i procesi.

3. Poedinci, grupi, institucii i nevladini organizacii isto taka imaat va`na uloga i odgovornost da pridonesat, spored potrebite, za unapreduvawe na pravoto na sekoj na op{testven i me|unaroden poredok vo koj pravata i slobodite opredeleni so Univerzalnata deklaracija za ~ovekovite prava i drugi instrumenti za ~ovekovi prava mo`at celosno da se ostvarat.

^len 19

Ni edna odredba od ovaa Deklaracija ne mo`e da se tolkuva kako da dava pravo na nekoj poedinec, grupa ili op{testven organ ili Dr`ava da dejstvuva ili da stori nekoj akt so cel za ru{ewe na pravata i slobodite predvideni so ovaa Deklaracija.

^len 20

Ni edna odredba od ovaa Deklaracija nema da se tolkuva kako da dozvoluva Dr`avite da podr`uvaat i pomagaat aktivnosti na poedinci, grupi na poedinci, institucii ili nevladini organizacii sprotivni na odredbite na Povelbata na Obedinetite nacii.